Nadregionální a celostátní adiktologické služby v České republice: od analýzy potřeb k tvorbě politiky jejich rozvoje

Tereza Černíková[1, 2], Ladislav Marek[1]

e-mail | Tereza.Cernikova@mzd.gov.cz

1 | ACoRD CZ, z.s.
2 | Odbor politiky závislostí, Ministerstvo zdravotnictví (Odbor protidrogové politiky, Úřad vlády České republiky)

Adiktologické služby jsou mezioborové a multidisciplinární služby, jejichž hlavní cílovou skupinou jsou osoby se závislostním chováním nebo osoby blízké. Jejich poskytování se nachází na pomezí několika resortních systémů, zejména sociálního, zdravotního a školského. V České republice je přibližně 300 až 350 různých adiktologických programů (Chomynová et al., 2026).

Základním dokumentem, který určuje východiska a směřování adiktologických služeb v ČR, je *Koncepce rozvoje adiktologických služeb*. Koncepce definuje 6 základních typů služeb, které odpovídají různým fázím rozvoje závislosti (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky & Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP, 2021):

- adiktologické preventivní služby,
- adiktologické služby minimalizace rizik,
- adiktologické služby ambulantní léčby a poradenství,
- adiktologické služby krátkodobé stabilizace,
- adiktologické služby rezidenční léčby,
- adiktologické služby následné péče.

Koncepce určuje také principy tvorby sítě adiktologických služeb odpovídající potřebám obyvatel s cílem jejich dalšího rozvoje. Právě v této oblasti byly v posledních letech zahájeny významné systémové kroky. Článek přináší aktuální informace o aktivitách směřujících k definování sítě adiktologických služeb v ČR, se zaměřením na nadregionální a celostátní služby.

TVORBA SÍTĚ ADIKTOLOGICKÝCH SLUŽEB

Systém péče v ČR se skládá z krajských sítí, které zahrnují služby místního a regionálního charakteru, a ze sítě adiktologických služeb na celostátní úrovni, která zahrnuje služby nadregionálního a celostátního charakteru (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky & Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP, 2021).

Ve většině krajů je síť adiktologických služeb ukotvena ve strategických dokumentech, nejčastěji ve střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb. Přístupy k tvorbě sítě služeb se na území krajů liší. Mezi základní principy pro stanovení a plánování sítě patří potřebnost služeb/programů, priority správce sítě, rovnoměrné rozmístění služeb a dostupnost, efektivita, garance odbornosti (např. prostřednictvím systému certifikací odborné způsobilosti) a lidské zdroje (Černíková et al., 2026).

Plánování krajských sítí vychází z analýzy potřebnosti a dostupnosti služeb, která hodnotí velikost cílových skupin, stávající kapacity i dostupnost programů (Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky & Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP, 2021). Proces analýzy potřebnosti a dostupnosti sítě adiktologických služeb je podrobně popsán a rozpracován ve veřejně dostupném metodickém nástroji (Hanzlík et al., 2022), který slouží primárně krajským protidrogovým koordinátorům, kteří odpovídají za tvorbu sítě na úrovni krajů. Analýzu podle metodiky do roku 2024 zpracovalo 6 krajů (Praha, Liberecký, Královéhradecký, Karlovarský, Olomoucký a Středočeský) a další kraje zpracování analýzy plánují. Výsledky poskytují krajům podklad pro plánování sítě služeb a umožňují cílené zaměření intervencí na úrovni kraje (Černíková et al., 2026).

Zatímco postupy pro plánování regionálních sítí jsou metodicky ukotvené, postavení nadregionálních a celostátních služeb nebylo dosud jednoznačně vymezeno. Na tuto potřebu reagoval sekretariát Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí (Úřad vlády České republiky), který podpořil zpracování analýzy organizace ACoRD CZ, z.s.

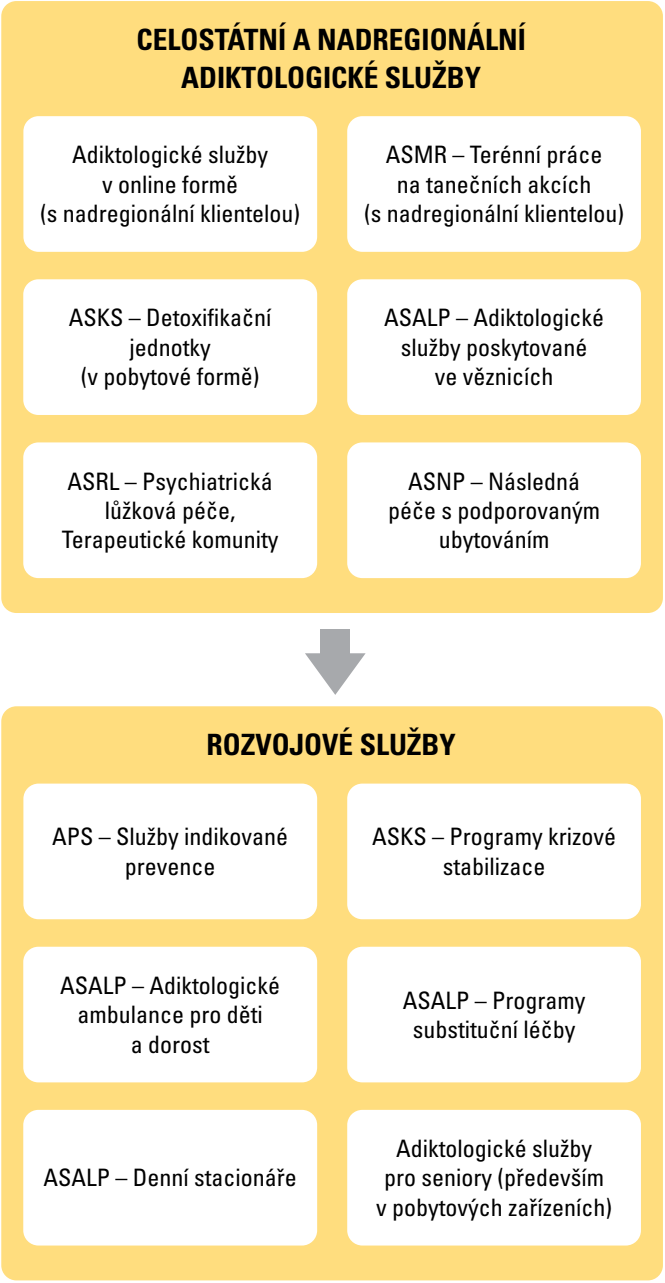

Schéma 1 | Celostátní a nadregionální adiktologické služby a služby, které by svým charakterem měly spadat do regionálních sítí, ale v důsledku jejich nedostatečné dostupnosti nebo dalších limitů je pro jejich rozvoj vhodná intervence státu (tzv. rozvojové služby)

Pozn. | APS – adiktologické preventivní služby, ASMR – adiktologické služby minimalizace rizik, ASALP – adiktologické služby ambulantní léčby a poradenství, ASKS – adiktologické služby krátkodobé stabilizace, ASRL – adiktologické služby rezidenční léčby, ASNP – adiktologické služby následné péče
Zdroj: ACoRD CZ, z.s. (2026), upraveno

DEFINICE NADREGIONÁLNÍCH A CELOSTÁTNÍCH ADIKTOLOGICKÝCH SLUŽEB

Jedním z hlavních přínosů analýzy ACoRD CZ, z.s. (2026) je vymezení typů nadregionálních a celostátních adiktologických služeb. Za ty se považují služby poskytující péči klientům, kteří pocházejí z území více krajů nebo z celé ČR a svým charakterem nevyvolávají potřebu organizace na regionální úrovni. Typicky jde o péči, která není vázána na přirozené prostředí klienta, jako jsou rezidenční programy nebo online formy pomoci. Vzhledem k jejich podstatě a spádovosti se u těchto služeb předpokládá dlouhodobá organizace a financování z centrální úrovně.

Vedle toho dokument definuje také tzv. rozvojovou síť služeb. Tato skupina služeb by svým charakterem měla spadat do regionálních sítí, avšak v důsledku jejich kritického nedostatku, nerovnoměrné dostupnosti či jiných limitů je pro jejich rozvoj na regionální úrovni vhodná intervence státu. Tato síť tvoří dočasný mezistupeň mezi sítí regionálních služeb a sítí nadregionálních a celostátních služeb, přičemž cílem je podpora budování chybějících kapacit, jejich stabilizace a rozvoj do té míry, aby mohly být následně začleněny do kompetence jednotlivých krajů (ACoRD CZ, z.s., 2026).

Služby, které se řadí do trvalé nadregionální sítě a do tzv. rozvojové sítě, jsou znázorněny ve schématu č. 1. Naopak služby místního a regionálního charakteru jsou organizovány na úrovni místních nebo krajských samospráv a jsou dostupné napříč kraji ČR.

DOPORUČENÍ PRO ROZVOJ SÍTĚ NADREGIONÁLNÍCH A CELOSTÁTNÍCH SLUŽEB

Analýza ACoRD CZ, z.s. (2026) formuluje konkrétní doporučení k podpoře rozvoje dostupnosti jednotlivých typů služeb a programů nadregionálního významu. Na praktické úrovni doporučuje budovat chybějící kapacity a podpořit rozvoj jednotného informačního veřejného portálu. Ke stabilizaci této části sítě je současně doporučeno podpořit adiktologické služby celostátní destigmatizační informační kampaní, posílit meziresortní koordinace, zejména posilování spolupráce sektoru zdravotnictví se sektorem sociálních služeb, zajistit víceleté financování služeb, které jsou závislé na dotační podpoře, a vytvořit síť nadregionálních a celostátních adiktologických služeb a zajistit její koordinaci se vznikající sítí nadregionálních sociálních služeb.

OD ANALÝZY K TVORBĚ POLITIKY ŘÍZENÍ A ROZVOJE SÍTĚ NADREGIONÁLNÍCH A CELOSTÁTNÍCH ADIKTOLOGICKÝCH SLUŽEB

Aktivity realizované v posledních letech přinesly první ucelené vymezení nadregionálních a celostátních adiktologických služeb a vytvořily nezbytné, daty podložené východisko pro systematické nastavení a další rozvoj sítě adiktologických služeb v České republice.

Na tyto výstupy navazuje projekt realizovaný organizací ACoRD CZ, z.s. ve spolupráci s Odborem politiky závislostí

Ministerstva zdravotnictví[1]. Cílem projektu je vytvořit rámec pro plánování, řízení a dlouhodobý rozvoj sítě nadregionálních a celostátních adiktologických služeb v ČR, který umožní lépe vymezit podobu této sítě, nastavit pravidla jejího rozvoje a podpořit efektivní rozhodování o dostupnosti a kapacitách služeb. Součástí výstupů bude metodika a praktické nástroje využitelné pro plánování sítě služeb, koordinaci jednotlivých aktérů a hodnocení jejího rozvoje.

Výsledkem by měl být návrh, který umožní definovat síť nadregionálních a celostátních služeb, plánovat její kapacity a průběžně reagovat na měnící se potřeby lidí se závislostním chováním a podpořit tak dlouhodobou stabilitu, dostupnost a efektivní rozvoj sítě adiktologických služeb v České republice.

1 Projekt „Tvorba politiky řízení a rozvoje sítě nadregionálních a celostátních adiktologických služeb v ČR“ (reg. č. CZ.03.03.01/00/24_059/0007397) je financován z prostředků Evropského sociálního fondu plus prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost plus. Projekt je realizován v období 1. 10. 2026 – 31. 12. 2028 organizací ACoRD CZ, z.s. Partnerem projektu je Odbor politiky závislostí Ministerstva zdravotnictví.

LITERATURA / REFERENCES

ACoRD CZ, z.s. (2026). Definování potřebnosti a dostupnosti adiktologických služeb nadregionálního a celostátního charakteru v ČR. https://acordczech.org/wp-content/uploads/2026/04/Definovani_potrebnost_a_dostupnosti_adiktologickych_sluzeb_FIN-FIN.pdf

Černíková, T., Dékány, L., Frič, D., Horáčková, K., Chomynová, P., Orlíková, B. & Skála, A. (2026). Realizace politiky v oblasti závislostí v krajích 2024. Praha: Úřad vlády České republiky.

Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Černíková, T., Galandák, D., Roubalová, M., Fidesová, H., Vopravil, J. (2026). Zpráva o nelegálních drogách v České republice 2025. Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

Hanzlík, K., Petruželka, B., & Kiššová, L. (2022). Metodika analýzy potřeb k praktické realizaci Návrhu nástroje zajištění dostupnosti adiktologických služeb. Praha: Úřad vlády České republiky.

Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky & Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP. (2021). Koncepce rozvoje adiktologických služeb. Praha: Úřad vlády České republiky.

Financováno Evropskou unií

ACoRD CZ, z.s. Agency for Community and Regional Development

Ministerstvo zdravotnictví

Úřad vlády České republiky